

Miljønytt

1. Utgave - 2016 • Årgang 22.

Perspektiv

*Ei søtti er igrunnen ikke smått
sammenlignet med mygg og knott
blir man til en gigant
livsfarlig og kanskje litt arrogant*

*Hvis man elgen skulle møte i midtsommernatten
blir ikke mann og kvinne høy i hatten
Leggene for korte og farten for sakte
Man springer i skjul - takk Gud, vi rakk det!*

*Lofoten er så uendelig stor,
hvis du er meitemark og under jorden bor
Mens vi tar oss en "flight" etter eget hode
og besøker en annen del av vår lille klode*

*Uovervinnelig og hjelpeløs, det er mennesket det
alt etter hvem vi sammenligner oss med
Det er bare så lett å glemme de gangene vi er små
at vi må være ydmyke om hjertet ellers også.*

- Gummigranulat til besvær
- Utvidelse av deponi
- Plast er ikke matavfall
- Miljøtiltak 2016
- Ingen røyk uten ild!

*Brenner du søppel, kan det godt hende du
er med å sprer miljøgifter, dessuten gjør
du noe ulovlig. Ta vare på miljøet, lever til
godkjent mottak!*

God avfallssortering reduserer klimagassutslipp

Frem til 2010 ble tilnærmet alt restavfall lagt på deponi. Da ble forbud mot deponering av organisk materiale innført. Dersom organisk materiale brytes ned uten tilgang på oksygen dannes det metan-gass. Metangass er ca 21 ganger farligere klimagass enn CO₂. Restavfallet har siden 2010 blitt sendt til energigjenvinning i godkjente ovner med rensing av røykgassen. Selv om deponiene etter hvert ble utstyrt med gassoppsamlingsanlegg har omleggingen fra deponering av restavfall til energigjenvinning medført en betydelig reduksjon i utslipp av klimagasser. Beregninger Statistisk sentralbyrå (SSB) har gjort viser at mengdene utslipp av klimagasser, målt som CO₂-ekvivalenter, ville vært 4,5 millioner tonn høyere i 2013 hvis vi hadde valgt å legge alt organisk nedbrytbart avfall på deponi uten uttak av metan-gass. Tallene er beregnet ut fra avfallstall i Norge for de siste 20 årene. Reduksjonen tilsvarer litt mer enn det totale årlige utslipp fra norsk landbruk.

I tillegg ble det i 2013 forhindret utslipp på nesten 800 000 tonn CO₂ ved at 70 000 tonn plast ble levert til materialgjenvinning i stedet for forbrenning. Selv om sortert og innsamlet husholdingsplast, plast fra landbruk, fiskeri- og havbruk i Lofoten bare utgjør en liten brøkdel av dette, er vi likevel med og bidrar på en positiv måte. Vi får ofte høre fra kunder som synes det er flott å kunne sortere ut emballasjeplast og legge det i rødsekken. Å vite at f.eks. en tom ketchupflaske kan bli til en blomsterpotte i neste omgang gir oss en positiv følelse.

Slik er det også med andre avfallsfraksjoner som glass- og metallemballasje, papp og papir, reint og ureint trevirke, farlig avfall, EE-avfall, osv. Det er dette politikerne kaller for sirkulær økonomi - når en ting er utslitt, eller man velger å kaste den, skal mest mulig kunne gjenvinnes og bli til nytt råstoff.

Du kan si det slik at egentlig handler det om å sørge for at minst mulig blir igjen i restavfallsdunken. Som kjent fraktes restavfallet fra Lofoten til energigjenvinning i Sverige, som returlast. Hvorfor trenger vi da en ny deponietappe i Lofoten? Deponiene benyttes i dag til avfall som ikke kan gjenvinnes, ikke kan brennes og som ikke lekker ut klimagasser. Inert avfall som isolasjon, vasker og toalett-skåler, eternitt (asbest), sandfang og gatesop, rester fra branntomt, samt lettere forurensa masser må legges på et deponi. Deponiene kan f.eks. også benyttes til forurensede masser fra havneområder. Hittil har forurensede masser fra havneområder i stor grad blitt lagt i deponi i sjøen og dekket over med tette masser. Det er min oppfatning at etterkontrollen med utlekking fra slike deponier i havet er komplisert. Slike masser burde i langt større grad legges i godkjente deponier på land der jevnlig kontroll og målinger utføres.

Einar Solvang, daglig leder

Utgiver av LAS Miljønytt:

Lofoten Avfallsselskap IKS, Lekneskroken 3, postboks 99, 8376 Leknes
tlf 76 05 40 30 post@las-lofoten.no
www.facebook.com/las.lofoten www.las-lofoten.no

Gummigranulat til besvær

Er du en av de som uavbrutt plukker opp gummigranulat fra yttergangen etter skifte av fotballsko, bør du kanskje få med deg dette. For kunstgressbanene og bruken av granulat fra gamle bildekk har også en bakside. I Renas 02/2016 forteller man at hver bane inneholder 100 tonn gummigranulat, som må etterfylles med 10 nye tonn hvert år. Store mengder som altså henge på klærne og skoene og blir med til ditt hjem, fryser fast i isen eller kommer i kontakt med vann i nærheten av banen, og kommer på den måten ut i naturen. En undersøkelse gjort av Mepex Consult viser at hele 1500 tonn mikroplast kan være på avveie på grunn av gummigranulat fra kunstgressbaner.

Dekk kan utgjøre en miljøtrussel ettersom de kan inneholde miljøgifter, spesielt hvis de er produsert i land som ikke følger EU's miljøkrav, i følge rådgiver i Naturvernforbundet Per Erik Schulze. Dermed kan det også ha negativ effekt på helsen vår. Det er en klar tendens mellom både latex-allergi og asmaforverring, og gummigranulat.

Det finnes flere typer granulat med bedre miljøegenskaper enn typen SBR, som oftest brukes. Både EPDM og TPE gummi er bedre, og det er også et økologisk naturprodukt kalt eCork på markedet.

Å forebygge spredning er viktig

Idrettslaget Bossmo og Yttern IL i Mo i Rana er blandt de første som tar tak i dette. De har iverksatt flere tiltak for at granulatet ikke skal spre seg ytterligere. Ingen av spillerne får forlate banen før de har børstet av seg granulatene, informasjon til foresatte om konsekvensen av at granulatene kommer i vann, samt at de skal bli bedre på å koste og holde gummien på området, er noe av dette, forteller Allan Berg (leder av fotballgruppa) til NRK Nordland (28.05.16)

Det er også viktig at granulatene blir forsvarlig lagret. Det er lett å la sekkene bli stående fremme, hvor de kan bli skadet og granulatene renne ut på området.

Visste du at....

Hvert år brukes 320 tonn gull og mer enn 7 500 tonn sølv på verdensbasis til å lage PCer, mobiltelefoner, nettbrett og andre nye elektroniske produkter.

Kilde: LOOP og GeSI – Urban Mining Worth Billions

Nytt om navn i LAS

Et kjent ansikt på Leknes miljøstasjonen takker for seg. Når hverdagen nå bli fylt med pensjonistsysler, har **Harald Sandberg** med sine 21 år i LAS vært med på en spennende reise i avfallsbransjen fra kildesorteringens vugge. Vi takker for årene som kollega og for det du har bidratt med å lære befolkning og næringsliv om kilde-sortering. Som stasjonsansvarlig har du også bidratt til en ryddig og velholdt miljøstasjon.

Odd Arne Markussen har tatt over stafettspinnen som ny driftssjef ved Leknes Miljøstasjon, og er allerede i full gang.

Dessverre måtte vi også si farvel til **Martin Fransson**, som har vært prosjektleder på drift. Han fortsetter i Kystverket i Kabelvåg og får dermed litt kortere reisevei til og fra jobb.

Vi ønsker alle 3 lykke til!

Nytt styre

I 2016 ble det også satt et nytt styre i LAS. Kenneth Grav (Vestvågøy) ble valgt til styreleder. Med seg har han Gaute Wahl (Vågan) som ble nestleder, Kjersti Delp (Vågan), Marianne Pettersen (Vestvågøy), May Britt Solhaug (Flakstad) og Olav Jensen (Moskenes). Ansattes representant er Grethe Isaksen.

Andre engasjement

LAS får også bidra på andre arenaer med sin kompetanse.

Einar Solvang er styremedlem i Nofir AS

Gjermund Vian er vara for styret i Avfallsforum Nord

Monica Kleffelgård Hartviksen er styremedlem i Hold Norge Rent.

Har ikke renovasjonsbilen tømt i henhold til tømmekalenderen??

Se våre driftsmeldinger om årsak og eventuelle endringer.

Sjekk www.las-lofoten.no

Utvidelse av deponi

Kildesortering sørger for at svært mye av avfallet som samles inn går til gjenvinning. En del av avfallet er likevel ikke egnet til det, da det ikke er brennbart. Og etter-som deponiet som har vært i bruk til i dag begynner å bli fullt, var det nødvendig med utvidelse.

Maskinentreprenøren Alf Brekken & Sønner vant anbudet og har nå ferdigstilt et 19 000 m² stort areal som utgjør det nye deponiet.

Under grus og pukk ligger hele 3 duker som er vanntette og som derfor vil samle opp vannet fra deponiet, det man kaller sigevann. Sigevannet blir jevnlig kontrollert for å sikre at det ikke lekker ut noen miljøgifter fra deponiet.

Deponiutvidelsen har en prislapp på kr 7 mill. og er en investering for årene fremover. At vi har et godkjent deponi i Lofoten er også viktig av beredskapsmessige hensyn.

Ny lagerhall er ferdigstilt

Den nye lagerhallen i Haugen er også tatt i bruk. Fra nå av lagres papir og plast innendørs til det ble sendt med bil til de respektive fabrikkene. Dette var også ønskelig fra Grønt Punkt for å ivareta kvaliteten på avfallsråstoffet.

Hallen er 600 m² og 9 m. høy, slik at bilene enkelt kan lastes under tak. Det er port fra hallen hvor papir og plast blir presset, slik at det enkelt kan lagres og dermed beskyttes for sollys (UV-stråler), som forringer kvaliteten i plasten, samt regn og vind som kan påvirke vekta eller medføre flygeavfall.

Plast er **ikke** matavfall!!

Lofotingene har tradisjonelt sett vært flinke til å sortere matavfall, men i den siste tiden ser man ofte at det som er organisk er kastet med plastemballasjen på! Om dette skyldes enkelte abonnenters latskap eller uvitenhet skal være usagt, men vi sier det igjen: det er selve matavfallet som skal komposteres og bli til ny jord - ikke plasten.

Plasten må derfor fjernes før matavfallet legges i bioposen.

Poser med poteter, paprika i plast, en pakke kjøttpålegg, kremosttube, fløtekartong og kjøttdeigbeger kunne vi eksempelvis se av feilsorteringer på dette lasset.

Vi kan også se bæreposer og noen blå transparente poser som er benyttet i stedet for bioposer. Nok en gang så er det plast som kommer på feil sted. Det er kun bioposer (evt. papirposer) som kan brukes! Du får kjøpt de i dagligvaren eller på miljøstasjonene. De er laget av maisstivelse, og komposteres derfor svært lett.

Bioposene på rullen blir lett porøse hvis de tørker ut, derfor kan det være en idé å legge de i kjøleskapet i påvente av at de blir benyttet.

Hva du ellers kan ha i matavfallet:

- * matrester
- * skall og skrell
- * kaffegrut/filter
- * teposer i papirmateriale (ikke de med plast)
- * husholdningspapir/tørkepapir
- * servietter
- * våt papp/ vått papir
- * eggekartong
- * avskårne blomster
- * barnebleier

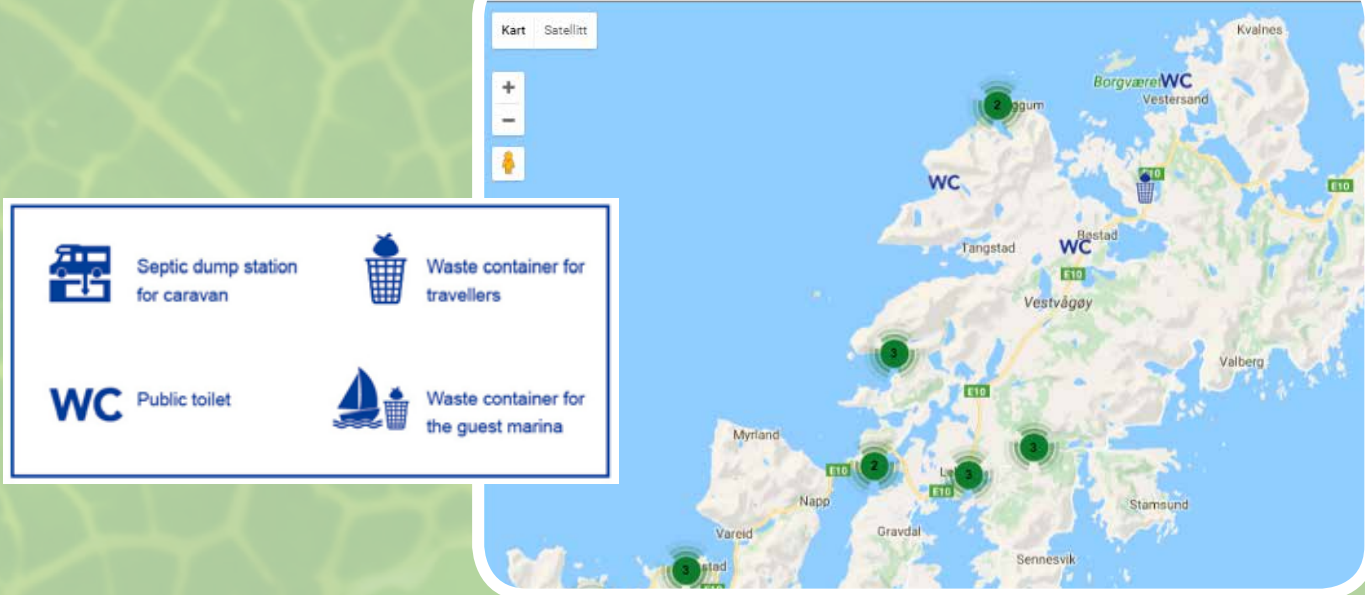
Unntak: Frityrolje leveres direkte på miljøstasjonen. Den skal ikke i hverken mat- eller restavfallsdunken siden den er nesten umulig å få ut av renovasjonsbilens kamre. Den kan imidlertid leveres gratis.

Vedr. bleier til baby og smårollering så legges de i matavfallet siden det tømmes oftere, hvis bleiene blir liggende lenge i restavfallet så blir det lukt. Disse blir siktet ut av matavfallskomposten.

Matavfallet blandes med hageavfall og rent trevirke, dette komposteres og blir til ny næringsrik kompostjord.

Miljøtiltak 2016

Gjennom prosjektet Clean Up Lofoten har vi så langt hatt følgende tiltak:

Nettbasert kart til turister og andre reisende.

Avfall fra turister og andre reisende er en utfordring i Lofoten med det store antallet som besøker Lofoten hvert år. Etterlatenskaper vil oppstå, og vi kan godt forstå at det er vanskelig å finne ut hvor containere og toalett er når man ikke er lokalkjent, derfor har vi laget et kart med oversikt over hvor disse er. Kartet er mobil- og nettbrett tilpasset, og dekker også fasilitetene som ligger langs Lofast. Kartet finner du på www.cleanuplofoten.no/map og på www.lofoten.info

Informasjon til fritidsboligeiere

I Lofoten er avfallsrenovasjon frivillig på fritidsboliger. LAS tilbyr gulsekker til dette formålet. Alle eierene av disse 1250 fritidsboligene bor naturligvis ikke i Lofoten, og det er viktig å få informert om hvordan avfallet skal avhendes og at det er ulovlig med f.eks brenning. Derfor har vi sendt brev per post til alle fritidsboligeierene med informasjon om dette, samt at når boligene benyttes mer enn 3 måneder i året så er den faktisk underlagt renovasjon. Viktig å huske hvis man for eksempel driver med utleie.

Rydding av marint avfall

Strandryddeuka går sin gang. Også i år har vi fått midler fra Miljødirektoratet til både ekstrarydding av utligjengelige steder og strandryddekampanjen. Vi er oppe i 30 tonn avfall i år - og det er takket være stort engasjement fra de frivillige.

Workshop med Norges Fiskarlag

I år som i fjor planlegges workshop med Norges Fiskarlag, der vi ser på hvordan fiskeri og oppdrettsnæringen kan mobilisere og bidra i kampen mot forurensning av havet. Arrangementet er i september og gjennomføres med midler fra Miljødirektoratet.

Kystkartlegging

Vi søker etter 3 kystkartleggere som kan bidra til å finne ut hvor det marine avfall kommer i land, og hvor det er rent.

Disse folderene ble sendt til alle som har fritidsbolig i Lofoten.

For mer informasjon se www.cleanuplofoten.no

Ingen røyk uten ild!

Rent trevirke brenner med lys fin røyk. Fuktig ved gir hvit røyk ettersom det dannes vanndamp. Dette er noe vi vet, så når røyken er sort aner vi "ugler i mosen".

I mange produkter er det tilsatt kjemiske stoffer som kan være farlige i seg selv når de frigjøres fra produktet, eller i kombinasjon med andre stoffer som det reagerer med. I flyveasken kan man finne tungmetaller fra malt trevirke, hvor bly og kvikksølv kan være brukt. I impregnert trevirke har man tungmetallet kobber. Alle eventuelle tungmetaller som frigjøres, finnes igjen i naturen der de detter ned. Alle tungmetallene er giftige i «riktige» mengder.

For at dioksiner skal dannes behøves klor (Cl-), men det er klor i det meste – også havsalt (NaCl som heter natriumklorid). Plasttypen PVC (der C'n står for klor) avgir mye dioksiner hvis den brenner. Ved åpen brenning er dannelsen av dioksiner opp til 10.000 ganger høyere enn i et godkjent forbrenningsanlegg. Enkelte metaller, som eksempelvis kobber, fungerer også som en katalysator for forbrenning av dioksiner.

Du kan lese mer på www.las-lofoten.no under fanen aktuelt. Brenner du ulovlig har kommunen mulighet til å gi deg bot. Vi ber om at avfallet heller leveres til godkjent mottak.

Meld fra om eierskifte og adresseendring!

Husk å melde adresseendring og eierskifte til oss: post@las-lofoten.no eller tlf 76 05 40 30.

Eventuell avtalegiro må abonnenten selv avslutte i sin bank, vi har ikke anledning til å gjøre det fra LAS.

**Sammen holder vi
Lofoten ren!**

Følg oss på facebook og internett:

www.facebook.com/las.lofoten

www.las-lofoten.no

